

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 1 november 2007
Ons kenmerk 44/5.9/2007013629
Behandeld door de heer W. de Bruijn (0592) 36 54 13
Onderwerp: Operationalisering aanbevelingen rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe

Geachte voorzitter/leden,

In onze provincie wordt er al jaren gesproken over de ontwikkelingsmogelijkheden van de toeristische sector in Drenthe. Vaak blijft het bij praten en lopen trajecten vast omdat de energie bij ondernemers wegvloeit door de hoeveelheid aan regelgeving en eisen die aan plannen worden gesteld. Verheugend is het dan ook dat het onlangs aan ons aangeboden rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe laat zien dat het ook anders kan. Het rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe is een rapport van de Milieufederatie Drenthe en de Recron en de aanbevelingen die in het rapport worden gedaan hebben de steun van Staatsbosbeheer, de Stichting "Het Drentse Landschap" en de Vereniging Natuurmonumenten. Het rapport en de aanbiedingsbrief treft u hierbij aan.

Samenwerken leidt tot resultaat

In zijn algemeenheid geeft het rapport aan dat door intensieve samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, direct aan de 'voorkant' van een planproces duidelijk wordt waar kansen liggen voor de sectoren. Dit geeft winst in het zoeken naar maatwerk voor de concrete situaties en moet ertoe leiden dat procedures bij gemeenten en de provincies sneller kunnen verlopen. Een aanpak die naar het oordeel van het college zeker meegenomen moet worden in de discussie in de komende tijd over de veranderingen in het provinciaal omgevingsbeleid als gevolg van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening c.q. de structuurvisie voor Drenthe waarmee in 2008 wordt gestart. Kernpunt daarbij is dat de provincie moet komen tot het formuleren van heldere voorwaarden voor de fysieke woon- en werkomgeving en de kansen voor economische ontwikkelingen en vervolgens maatschappelijke organisaties, ondernemers en gemeenten de ruimte moet geven dit verder in beleid en uitvoeringsplannen te vertalen.

Aanbevelingen

Het rapport gaat in op een drietal praktijkcases die nu eerst op gemeentelijk niveau verder hun beslag zullen moeten krijgen. Daarnaast wordt in het rapport een vijftal aanbevelingen gedaan. Ten aanzien van deze aanbevelingen worden in de aanbiedingsbrief bij het rapport de volgende concrete vragen gesteld:

- verzocht wordt het opstellen van integrale ontwikkelingsperspectieven voor natuur en recreatie ook in andere gebieden te ondersteunen, waarbij de aanbieders van het rapport ervan uitgaan dat het voortouw van deze vervolgstappen bij de gemeenten ligt;
- een Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie Drenthe in te stellen; dit in samenspraak met de gemeenten en de aanbieders van het rapport;
- de instrumenten kavelruil en Drentse maat in te zetten voor het creëren van mogelijkheden om in gebieden te komen tot het verplaatsen van recreatiebedrijven en deze verplaatsingen te faciliteren;
- een nieuwe subsidieregeling te ontwikkelen voor een brede ondersteuning van recreatiebedrijven op het gebied van ruimtelijke inpassing, milieu, energie en economische kwaliteitsverbeteringen en innovatie
- een programmacoördinator Natuurlijke Recreatie Drenthe aan te stellen.

Vervolgacties/-stappen

Wij zien in het rapport en de aanbevelingen die daarin worden gedaan belangrijke mogelijkheden om ons beleid voor de sectoren toerisme en natuur in de komende jaren verder inhoud te geven. Daarbij gaat om het kwaliteitsvernieuwingsimpuls voor de sector toerisme die 'hard' nodig is om landelijk een rol van betekenis te kunnen blijven spelen op de toeristische markt. Boeiend is nu dat het rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe laat zien dat bij een goede, gecoördineerde aanpak deze nieuwe economische impuls voor de sector in samenhang kan gaan met de versterking/ontwikkeling van natuur en landschap en het uitvoeren van duurzaamheidsmaatregelen op de bedrijven. Rekening houdend met het vorenstaande stellen wij dan ook voor op de volgende wijze uitvoering te geven aan de aanbevelingen in het rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe, waarbij wij op voorhand opmerken de totale uitvoering nadrukkelijk als een samenhangend pakket aan vervolgacties/-stappen te zien:

1. Opstellen Ontwikkelingsperspectieven natuur en recreatie

In de achterliggende periode zijn goede ervaringen opgedaan met het opstellen van de zogenaamde Ontwikkelingsperspectieven natuur en recreatie. Deze perspectieven komen tot stand door een interactief proces waarbij beide sectoren betrokken zijn en geven een goed houvast in het zoeken naar oplossingen voor knelpuntsituaties en laten partijen de kansen zien voor nieuwe ontwikkelingen. De vraag om ook in andere gebieden het opstellen van deze ontwikkelingsperspectieven te ondersteunen willen wij dan ook positief benaderen en hiervoor in beginsel een financiële bijdrage beschikbaar stellen van maximaal € 12.500,- per ontwikkelingsperspectief (gaat naar verwachting om circa 4 nog op te stellen perspectieven).

Het voortouw/initiatief voor het opstellen van de overige ontwikkelingsperspectieven ligt bij de gemeenten, die ook zelf hierin een vergelijkbare financiële bijdrage beschikbaar zullen moeten stellen. Naast de financiële bijdrage zullen wij de opstelling van de overige ontwikkelingsperspectieven ook inhoudelijk ondersteunen en daarbij onze ervaringen met gebiedsontwikkelingsprocessen inbrengen.

2. Instellen Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie Drenthe

De uitgewerkte praktijkcases laten zien dat bij een goede aandacht voor de (ruimtelijke) kwaliteit van nieuwe ontwikkelingen er stappen gemaakt kunnen worden die vaak eerder niet in beeld waren dan wel patstellingen kunnen worden doorbroken doordat er win-winsituaties voor natuur, landschap en recreatie kunnen worden bereikt. De bij de praktijkcases betrokken ondernemers zijn zeer positief over deze aanpak/benadering en hebben het als winst ervaren door zich direct aan het begin van de ontwikkeling van plannen te laten begeleiden door mensen die hen kunnen adviseren over de ruimtelijke kwaliteit van de plannen en de mogelijkheden voor een eventuele gecombineerde ontwikkeling van toerisme en natuur. Belangrijk is het dat dit direct aan het begin van het traject gebeurt en niet op het moment dat de plannen al in de formele procedures komen/zitten. Milieufederatie en Recron stellen voor de kwalitatieve ondersteuning/begeleiding van nieuwe ontwikkelingen in de toeristische sector inhoud te geven door het instellen van Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie Drenthe. Dit team moet daarbij niet de rol krijgen van het 'opsteken van de vinger', maar moet door ondernemers en gemeenten kunnen worden ingeschakeld om de kwaliteit van de plannen op een hoger niveau te brengen, waardoor er voor ontwikkelingen meer kansen ontstaan en procedures sneller kunnen worden doorlopen omdat 'weerstand' op voorhand zijn weggenomen.

Het initiatief om te komen tot het instellen van een kwaliteitsteam willen wij graag nader bespreken met de gemeenten, het Recreatieschap, de Milieufederatie en de Recron. Daarbij zien wij een trekkende rol voor de gemeenten (en/of het Recreatieschap) en zien wij voor de provincie een stimulerende rol weggelegd om dit voorstel van de grond te krijgen. Een en ander willen wij bij voldoende draagvlak ondersteunen door een eenmalige bijdrage beschikbaar te stellen van € 50.000,-- voor het opzetten van de organisatie van het kwaliteitsteam.

3. Inzet instrumenten kavelruil en Drentse maat

Wij willen op korte termijn in overleg treden met de betrokken partijen om de instrumenten kavelruil en Drentse maat ook in te gaan zetten voor het creëren van ontwikkelingskansen voor recreatiebedrijven. Daarbij zullen wij de landbouw zeker betrekken omdat het kavelruilinstrument primair bedoeld is voor het verbeteren van de landbouwstructuur, maar de ervaringen van vele jaren kavelruil in Drenthe hebben laten zien dat bijvoorbeeld ook natuurbelangen hiermee gediend zijn (ecologische hoofdstructuur). Het in voorkomende gevallen betrekken van de recreatiesector bij de kavelruilen past naar ons oordeel prima bij deze bredere inzet van het instrument kavelruil, hetgeen ook geldt voor het instrument Drentse maat. Wij willen daarbij zoveel mogelijk van de bestaande organisatiestructuur voor de uitvoering van de kavelruilen gebruikmaken en hiervoor het Provinciale Kavelruilbureau inschakelen. Dit kan met een aanvullende opdracht aan de bestuurscommissie die verantwoordelijk is voor de kavelruilen, waarbij ook wordt gedacht om de desbetreffende bestuurscommissie uit te breiden met een vertegenwoordiger uit de recreatiesector. De financiering van de inzet van de vorengenoemde instrumenten willen wij dekken uit de bestaande middelen voor deze instrumenten die zijn ondergebracht in het pMJP. Prioriteit aan de beoogde inzet wordt gegeven aan de

gebieden waarover ook met de landbouw overeenstemming is over deze aanpak en er een Ontwikkelingsperspectief natuur en recreatie is opgesteld.

4. Nieuwe Subsidieregeling duurzame economische innovatie/inpassing toeristische sector

De voorstellen van de Milieufederatie Drenthe en de Recron gaan in de richting van een nieuwe brede subsidieregeling voor de toeristische sector gericht op:

- het versterken van economische ontwikkelingen door innovaties en kwaliteitsverbeteringen;
- het stimuleren van milieu en energiemaatregelen op de bedrijven;
- het zorgen voor een verbetering van de ruimtelijke inpassing van de bedrijven.

Dit sluit aan bij onze plannen om - onder de 'vlag' van de nieuwe 'EC-programma's' (Operationeel Programma Noord-Nederland, Koers Noord) - te zoeken naar mogelijkheden de toeristische sector in Drenthe op een gerichte manier te ondersteunen in innovatie, kwaliteitsverbetering en duurzaamheid. Aspecten die moeten bijdragen aan een kwaliteitsverbeterings- en vernieuwingsslag in de sector. Dit is van belang om een hernieuwde groei van het marktdeel in de toeristische sector te bewerkstelligen c.q. een toename van de bestedingen van de toerist in Drenthe te realiseren.

Wij hebben dan ook het voornemen de hiervoor genoemde aspecten (economie, milieu, ruimtelijke inpassing) te integreren in een regeling, die selectief van opzet zal zijn en zich in hoofdzaak richt op:

- a. implementatie van nieuwe technologieën, producten en marktconcepten die bijdragen aan een (economische) kwaliteitsverbetering op de bedrijven
- b. uitvoering van nieuwe technologieën en concepten op het gebied van milieu en energie
- c. inhuren van expertise voor het uitwerken van kwalitatief hoogwaardige ruimtelijke inpassingen van de nieuwe ontwikkelingen op de bedrijven
- d. ondersteunen van de uitvoering van deze hoogwaardige ruimtelijke inpassingsplannen

Wij hebben een bestuursopdracht gegeven om de beoogde subsidieregeling uit te werken.

5. Aanstellen programmacoördinator Natuurlijke Recreatie Drenthe

Afhankelijk van de wijze waarop de vervolgstappen verder inhoud krijgen, zal de inzet van menskracht vanuit de provincie worden ingevuld. Daarbij zullen koppelingen worden gelegd met het gebiedenbeleid en de uitvoering van de programma's voor economie en duurzaamheid. Voor de gevraagde coördinatie van de uitvoering van de aanbevelingen zal er voor de komende jaren structureel menskracht worden vrijgemaakt in het cluster toerisme.

Samenvattend

Wij willen op basis van een samenhangend pakket aan vervolgacties/-stappen uitvoering geven aan de aanbevelingen in het rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe en wel op de volgende wijze.

1. Voor de opstelling van Ontwikkelingsperspectieven natuur en recreatie een maximumbedrag van € 12.500,- per perspectief beschikbaar stellen (gaat om circa 4 perspectieven, uitvoering 2008).

2. Eenmalig in 2008 € 50.000,-- beschikbaar stellen voor het opzetten van een organisatie voor het door de initiatiefnemers voorgestelde Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie Drenthe.
3. De bijdragen voor de opstelling van de Ontwikkelingsperspectieven natuur en recreatie en de eenmalige bijdrage voor het opzetten van een organisatie van een Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie Drenthe worden gedekt uit het budget Proceskosten 2008.
4. Uitvoering geven aan de aanbeveling om de instrumenten kavelruil en Drentse maat in te zetten voor het creëren van mogelijkheden om in nader te bepalen gebieden te komen tot het verplaatsen van recreatiebedrijven en deze verplaatsingen te faciliteren.
5. De kosten voor de inzet van het instrument kavelruil en Drentse maat dekken uit de reguliere middelen/programma's (pMJP).
6. De verstrekte bestuursopdracht voor het ontwikkelen van een subsidieregeling voor het stimuleren/initiëren van investeringen in de sector toerisme op het gebied van innovatie, economische kwaliteitsverbeteringen, energie, milieu en ruimtelijke inpassing.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

Bijlage(n):
jk/coll.

MILIEU Federatie
DRENTHÉ

PROV. BESTUUR VAN DRENTHÉ	
No.: 2007011732	
Ingek.: 18 SEP 2007	
AFDELING	EC RBI
TE BEH. DOOR:	Lm 9
DWS:	G.AFD.:

Aan het College van Gedeputeerde Staten
van de provincie Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Betreft:
Rapport Natuurlijke Recreatie Drenthe

Assen, 17 september 2007

Geacht College,

Hierbij sturen wij u het rapport 'Natuurlijke Recreatie Drenthe, deelrapport Instrumentarium' en drie bijbehorende werkdocumenten (uitvoeringsplan Alberthoeve, uitvoeringsplan Horrebieter en uitvoeringsplan Vier Eiken). Op 12 september jl. hebben wij het deelrapport Instrumentarium al aangeboden aan gedeputeerde Munniksma. Het rapport en de bijbehorende werkdocumenten zijn het resultaat van het project 'Vervolg ontwikkelingsperspectief natuurlijke recreatie'.

Binnenkort ontvangt u nog het 'Integraal ontwikkelingsperspectief De Wolden'. Op basis van drie praktijkcases doen wij aan u en aan gemeenten in het rapport 'Natuurlijke Recreatie Drenthe' een aantal voorstellen voor instrumentarium gericht op een gezamenlijke ontwikkeling van natuur en recreatie. Deze voorstellen worden ondersteund door Staatsbosbeheer, Stichting Het Drentse Landschap en Vereniging Natuurmonumenten Regiodirectie Groningen, Friesland, Drenthe.

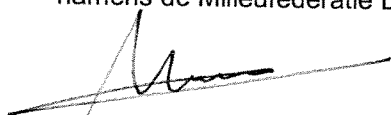
Concreet aan u is de vraag om:

- het opstellen van integrale ontwikkelingsperspectieven voor natuur en recreatie in andere gebieden in Drenthe te ondersteunen, waarbij het initiatief wat ons betreft bij de gemeenten ligt;
- het instrument kavelruil op Drentse Maat in te zetten voor het creëren van ontwikkelingsgebieden voor natuur en recreatie;
- een kwaliteitsteam natuurlijke recreatie in te stellen; de komende periode willen wij dit kwaliteitsteam samen met de gemeenten vormgeven;
- te komen met een brede stimuleringsregeling voor recreatiebedrijven voor gebruik van expertise op het gebied van natuur en landschap, beeldkwaliteit en duurzaamheid;
- een programmacoördinator natuurlijke recreatie aan te stellen.

Wij zijn van mening dat de uitvoering van het programma Natuurlijke Recreatie een gezamenlijke opgave is van provincie, gemeenten, recreatiesector en natuur- en milieuorganisaties. De Milieufederatie Drenthe en de RECRON hebben de ambitie om hieraan, ook in de toekomst, gezamenlijk een bijdrage te leveren.

Wij horen graag uw reactie op onze voorstellen.

Hoogachtend,
namens de Milieufederatie Drenthe en mede namens RECRON Drenthe:

Reinder Hoekstra
(directeur)

Natuurlijke Recreatie Drenthe

Deelrapport
Instrumentarium

RECRO

MIEFFI *Federatie*
DRENTE

Projectgroep Natuurlijke Recreatie:

Judith van den Berg, Milieufederatie Drenthe
Dick Dijkstra, RECRON

Adviserende leden:

Wim de Bruijn, Provincie Drenthe
Jan Grotenhuis, Provincie Drenthe
Auke Kooistra, Provincie Drenthe
Hans Hartog, Recreatieschap Drenthe

Begeleiding:

Gertjan Elzinga, Elzinga Procesmanagement (www.elzingaprocesmanagement.nl)

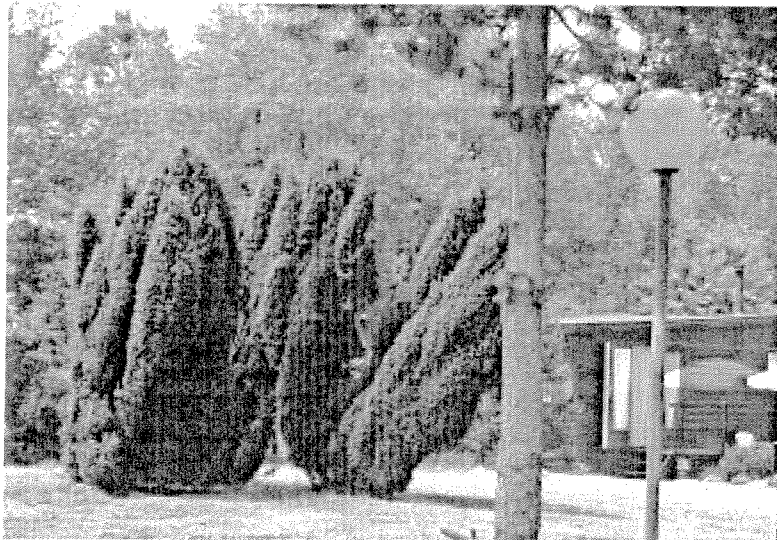
Deze notitie is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de provincie Drenthe

Assen, september 2007

INHOUD

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	6
2	Het nut van een ontwikkelingsperspectief	8
3	Uitkomsten praktijkcases	10
3.1	Praktijkcase middelgrote camping	10
3.2	Praktijkcase voormalig agrarisch bedrijf met camping	11
3.3	Praktijkcase groepsverblijf	12
3.4	Conclusies praktijkcases	13
4	Instrumentarium	14
4.1	Afronding ontwikkelingsperspectieven natuurlijke recreatie	14
4.2	Kavelruil op Drentse Maat voor verblijfsrecreatie en natuur	15
4.3	Onafhankelijk kwaliteitsteam natuurlijke recreatie Drenthe	17
4.4	Stimulering natuur- en landschapsexpertise verblijfsrecreatie	17
4.5	Programmacoördinatie Natuurlijke Recreatie	18

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

De recreatiesector en de natuur- en milieuorganisaties zijn van mening dat er in Drenthe kansen zijn voor de gezamenlijke ontwikkeling van recreatie en natuur en landschap. In 2005 heeft een eerste verkenning van de mogelijkheden plaatsgevonden door het opstellen van een integraal ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold. De uitkomsten hiervan waren dermate positief dat de Milieufederatie Drenthe en de RECRON, gezamenlijk en met ondersteuning van de provincie Drenthe en gemeenten, hieraan een vervolg hebben gegeven.

Op basis van de uitvoering van drie praktijkcases is bekeken in hoeverre het mogelijk is om het integraal ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold te vertalen naar ontwikkelingsplannen voor recreatiebedrijven waarbij tevens winst wordt geboekt voor natuur en landschap. Twee praktijkcases hadden betrekking op het Drents-Friese Wold, de derde praktijkcase lag daarbuiten. Daarnaast is binnen het project ingezet op de (verdere) ontwikkeling van instrumentarium om uitvoering te geven aan het ontwikkelingsperspectief.

De conclusie van de praktijkcases is dat er goede mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van een recreatiebedrijf in combinatie met winst voor natuur en landschap. Een belangrijke succesfactor is hierbij de "kruisbestuiving" tussen de recreatiesector en de natuur- en milieuorganisaties. Het opstellen van uitvoeringsplannen, waarin ontwikkeling van een recreatiebedrijf wordt gecombineerd met winst voor natuur en landschap is wel een intensief proces. In feite is dit echter inherent aan ontwikkelingsplanologie. Bovendien kan meer investeren in de voorkant van het planproces leiden tot een sneller verloop van de latere planontwikkeling, -toetsing en uitvoering.

Wel blijkt er nog geen aansluiting te zijn met bestaand gemeentelijk en provinciaal ruimtelijk beleid. Om in Drenthe daadwerkelijk impulsen te bieden aan een gecombineerde ontwikkeling van recreatiebedrijven en natuur en landschap is daarom een vertaling in structuurvisies van gemeenten en provincie noodzakelijk. Hierbij zal een evenwicht gezocht moeten worden tussen enerzijds het bieden van integrale ontwikkelingsmogelijkheden en anderzijds ruimtelijke kaders.

Leerpunten uit de praktijkcases en ervaringen in andere provincies hebben ideeën opgeleverd voor benodigd instrumentarium voor de uitvoering van projecten waarin winst voor recreatie wordt gecombineerd met winst voor natuur en landschap. Aan Gedeputeerde Staten, gemeenten en het Recreatieschap worden in dit kader concrete voorstellen gedaan. Deels gaat het om nieuwe instrumenten, deels liggen de instrumenten in het verlengde van instrumenten die al voor andere sectoren worden toegepast.

Allereerst bleek bij de praktijkcases dat het essentieel is dat er eerst op gebiedsniveau overeenstemming is over de ontwikkelingsmogelijkheden van recreatie en natuur en landschap, voordat op bedrijfsniveau de planvorming en samenwerking tussen recreatie en natuur en landschap wordt aangegaan. Een gezamenlijk gedragen **integraal ontwikkelingsperspectief** is dus van groot belang voor de planvorming van individuele recreatiebedrijven. Daarom wordt voorgesteld om ook voor andere gebieden in Drenthe integrale ontwikkelingsperspectieven op te stellen en deze te vertalen in overheidsbeleid.

Verder lijken de ontwikkelingsgebieden voor recreatie en natuur, zoals die zijn voorgesteld in het integraal ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold, kansrijk. Hiermee kunnen landingsplaatsen worden gecreëerd voor recreatiebedrijven die in natuurgebieden in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt. Door een integrale gebiedsaanpak en inzet van het instrument kavelruil kan de structuur voor zowel landbouw, recreatie als natuur worden verbeterd. Er wordt daarom voorgesteld om het instrument **kavelruil op Drentse Maat** in te zetten voor het creëren van ontwikkelingsgebieden voor recreatie en natuur.

In de praktijkcases is inmiddels de nodige kennis en ervaring opgedaan die ook voor andere locaties toepasbaar is. Op basis hiervan wordt voorgesteld een onafhankelijk **kwaliteitsteam natuurlijke recreatie** in te stellen. Dit kwaliteitsteam heeft een adviserende taak in een voorstadium van de planvorming, met name richting ondernemers maar eventueel ook richting gemeenten.

Ten slotte is in de praktijkcases gebleken dat inbreng van expertise op het gebied van natuur, landschap en architectuur de kwaliteit van de plannen aanzienlijk kan verbeteren. Verbeteringen ten aanzien van het aspect duurzaamheid kunnen hieraan nog worden gekoppeld. Om het gebruik van expertise te bevorderen wordt het voorstel gedaan voor een **stimuleringsregeling voor inhuur van expertise op het gebied van natuur, landschap, beeldkwaliteit en duurzaamheid**.

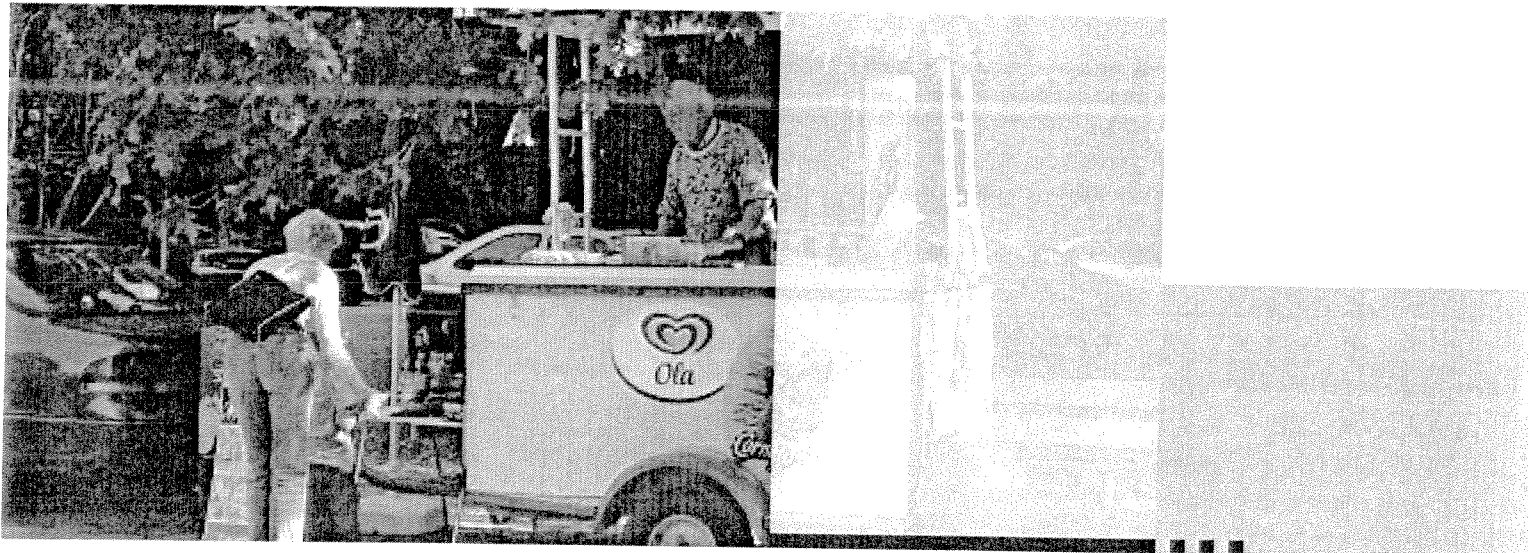
De hiervoor genoemde instrumenten werken slechts optimaal als er sprake is van afstemming en regie op de verschillende acties in de verschillende deelgebieden binnen Drenthe. Er moet een duidelijke probleemeigenaar worden benoemd op provinciaal niveau die werkt met een aan tijd gebonden programma met doelen en financiën. Het voorstel is om hiervoor een provinciale **programmacoördinator Natuurlijke Recreatie** te benoemen. Daarbij zal de uitvoering van het programma Natuurlijke Recreatie een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten, recreatiesector en natuur- en milieuorganisaties moeten zijn. De RECRON en de Milieufederatie Drenthe hebben in dit kader de ambitie om ook in het vervolg gezamenlijk aanspreekbaar te zijn.

1 INLEIDING

Drenthe is een mooie provincie. Het aantrekkelijke landschap vormt niet alleen de basis voor natuurwaarden, maar ook voor economie en werkgelegenheid. De werkgelegenheid in de toeristische sector is bij uitstek afhankelijk van de landschappelijke kwaliteiten en natuurwaarden in Drenthe. Deze sector levert echter ook potentiële bedreigingen op voor natuur en landschap. Op sommige plaatsen is er duidelijk sprake van knelpunten en strijdigheid van belangen. Aan de andere kant liggen er ook veel gezamenlijke kansen. In 2003 heeft de Milieufederatie Drenthe door het uitbrengen van een gespreksagenda en de organisatie van het symposium 'Natuurlijke groei van toerisme' samen met de recreatiesector de kansen verder verkend. Inmiddels is er sprake van landelijke aandacht voor dit thema. De VROM-raad heeft onlangs het advies "Groeten uit Holland" uitgebracht. Hierin pleit de raad voor een omslag in denken. De toeristische sector moet niet alleen consument zijn van aantrekkelijke natuur en landschap, maar ook producent.

Als vervolg op het symposium heeft de Milieufederatie Drenthe samen met vertegenwoordigers van natuur, landschap en recreatie een integraal ontwikkelingsperspectief opgesteld voor het casestudiegebied Drents-Friese Wold. Het rapport "Ontwikkelingsperspectief Natuurlijke Recreatie, Case study Drents-Friese Wold" verscheen in mei 2005. Centraal in dit ontwikkelingsperspectief staat winst voor recreatie, natuur en landschap in samenhang met elkaar. Dit casestudiegebied kan als voorbeeld dienen voor andere deelgebieden in Drenthe of daarbuiten waar er sprake is van verblijfsrecreatie in of tegen kwetsbare natuurgebieden. Uit diverse bijeenkomsten bleek dat er eerder sprake is van gezamenlijkheid van belangen tussen natuur, landschap en recreatie dan van tegenstellingen. Wel zijn alle partijen het er over eens dat nog een forse slag moet worden gemaakt in denken en doen. Praktijkvoorbeelden kunnen hierin nuttig zijn.

De uitkomsten van de eerste verkenning naar de mogelijkheden van een integraal ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold waren dermate positief dat de Milieufederatie Drenthe en de RECRON gezamenlijk en met ondersteuning van de provincie Drenthe en gemeenten, hieraan een vervolg willen geven. In dit kader is door de Milieufederatie Drenthe en de RECRON bij de provincie een voorstel voor een gezamenlijk vervolgproject ingediend. De provincie heeft subsidie voor dit project verleend. Doelstellingen van dit project zijn:

- Bouwstenen aanleveren voor een verdere invulling van het integraal ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold gericht op de ontwikkeling van win-win-oplossingen voor recreatie en natuur.
- Bouwstenen aanleveren voor een integraal ontwikkelingsperspectief voor recreatie en natuur in andere gebieden in Drenthe.
- Bevordering van samenwerking tussen de natuur- en milieuorganisaties en de recreatiesector in Drenthe.

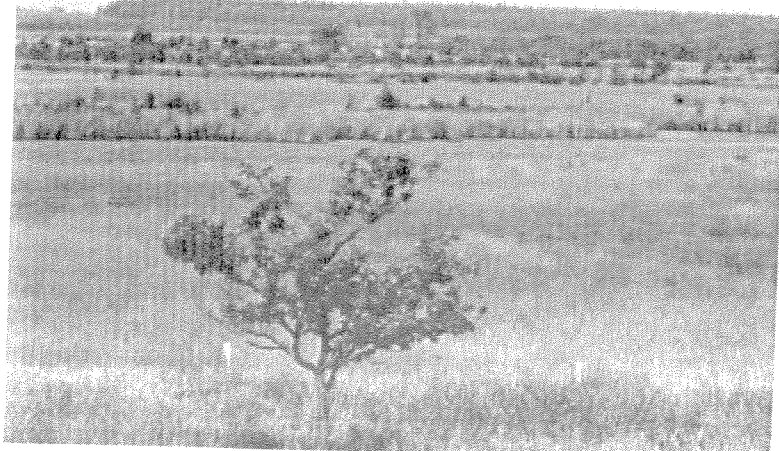
Om verder invulling te geven aan de ideeën zoals die zijn opgenomen in het integraal ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold zijn allereerst drie praktijkcases uitgewerkt, waarbij het integraal ontwikkelingsperspectief is vertaald naar een uitvoeringsplan voor een concreet recreatiebedrijf. Daarnaast is ingezet op de (verdere) ontwikkeling van instrumentarium om uitvoering te geven aan het ontwikkelingsperspectief. Dit rapport beschrijft de resultaten van deze onderdelen van het project.

Binnen het project wordt ook een integraal ontwikkelingsperspectief voor de gemeente De Wolden opgesteld. Hiervoor wordt een afzonderlijk rapport opgesteld.

In 2006 is een projectgroep van start gegaan met de Milieufederatie Drenthe en RECRON en in overleg met Recreatieschap Drenthe en de provincie Drenthe. In een half jaar tijd zijn in praktijkcases voor drie bedrijven uitvoeringsplannen opgesteld. Hiermee is een schat aan ervaring opgedaan. In het voorjaar van 2007 zijn er verschillende overleggen en een expertmeeting over instrumentarium georganiseerd. Samen met de uitkomsten van de praktijkcases heeft dit input opgeleverd voor de adviezen met betrekking tot instrumentarium.

Hoofdstuk 2 beschrijft wat het nut is van een integraal ontwikkelingsperspectief. Hoofdstuk 3 beschrijft kort de belangrijkste uitkomsten van de praktijkcases. Per praktijkcase is overigens een uitgebreid uitvoeringsplan opgesteld als werkdocument. In hoofdstuk 4 zijn ten slotte adviezen gegeven met betrekking tot instrumentarium.

De projectgroep hoopt dat de provincie, gemeenten en overige gebiedspartners de adviezen in de loop van 2007 over zullen nemen om daarmee natuurlijke verblijfsrecreatie en natuur in Drenthe een mooi perspectief te bieden!

2 HET NUT VAN EEN ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF

In Nederland ligt 65% van de recreatiebedrijven in of binnen 500 meter van de EHS (Stichting Recreatie, 2002). In Drenthe is dit niet anders en ligt een meerderheid van de campings, groepsverblijven en bungalowcomplexen in of aan de rand van kwetsbare natuurgebieden. Het bestaansrecht van veel van de betreffende ondernemers is gekoppeld aan het aantrekkelijke landschap en goede recreatieve ontsluiting in dergelijke gebieden.

Tot voor kort werd de thematiek van verblijfsrecreatie en natuur veelal op individueel bedrijfsniveau benaderd. In de afgelopen decennia leidde deze benadering tot een onbevredigend resultaat voor zowel recreatie- als natuurorganisaties. Enerzijds kwamen bestaande recreatiebedrijven op slot te zitten. Anderzijds konden knelpunten vanuit de natuur niet worden opgelost en ontstonden nieuwe bedrijven op plaatsen die daar op langere termijn niet het meest geschikt voor zijn. Dat het ontbreken van een ontwikkelingsperspectief leidt tot problemen kan worden verduidelijkt aan de hand van de situatie in het Drents-Friese Wold. Bestaande bedrijven die zich niet langer kunnen ontwikkelen gaan vroeg of laat over tot het "uitponden" van hun bedrijfskapitaal. Uit een analyse van het Drents-Friese Wold blijkt dat bijna de helft van alle huisjesterreinen niet langer worden geëxploiteerd als recreatiebedrijf. De huisjes worden als 1e of 2e woning gebruikt en in veel gevallen worden ze uiterst beperkt toeristisch verhuurd. Enerzijds is dit voor de toeristische sector een ongewenste situatie, maar ook voor de bevolking aangezien het aantal (bestedende) verblijfstoeristen en daarmee de werkgelegenheid afneemt. Anderzijds is dit voor de terreinbeherende natuurorganisaties een ongewenste situatie, aangezien minder toezicht en handhaving mogelijk is. Het is makkelijker afspraken maken met één campinghouder dan met vijftig individuele 2e woningbezitters. Voor gemeenten is toezicht en handhaving op 2e woningcomplexen al jaren een hoofdpijndossier.

In de casestudie "Ontwikkelingsperspectief Drents-Friese Wold" is voor een gebiedsgerichte benadering gekozen. Het plangebied betreft niet één recreatiebedrijf met directe omgeving, maar een samenhangend natuur- en toeristisch gebied van meer dan zesduizend hectare.

Door deze schaal te kiezen is het makkelijker om enerzijds ontwikkelingsgebieden te benoemen en anderzijds rust- of consolidatiegebieden. In een ontwikkelingsperspectief wordt zowel het natuur- als recreatiestreefbeeld benoemd voor de komende vijftien jaar, waarna vervolgens in overleg met beide sectoren een integraal streefbeeld wordt uitgewerkt.

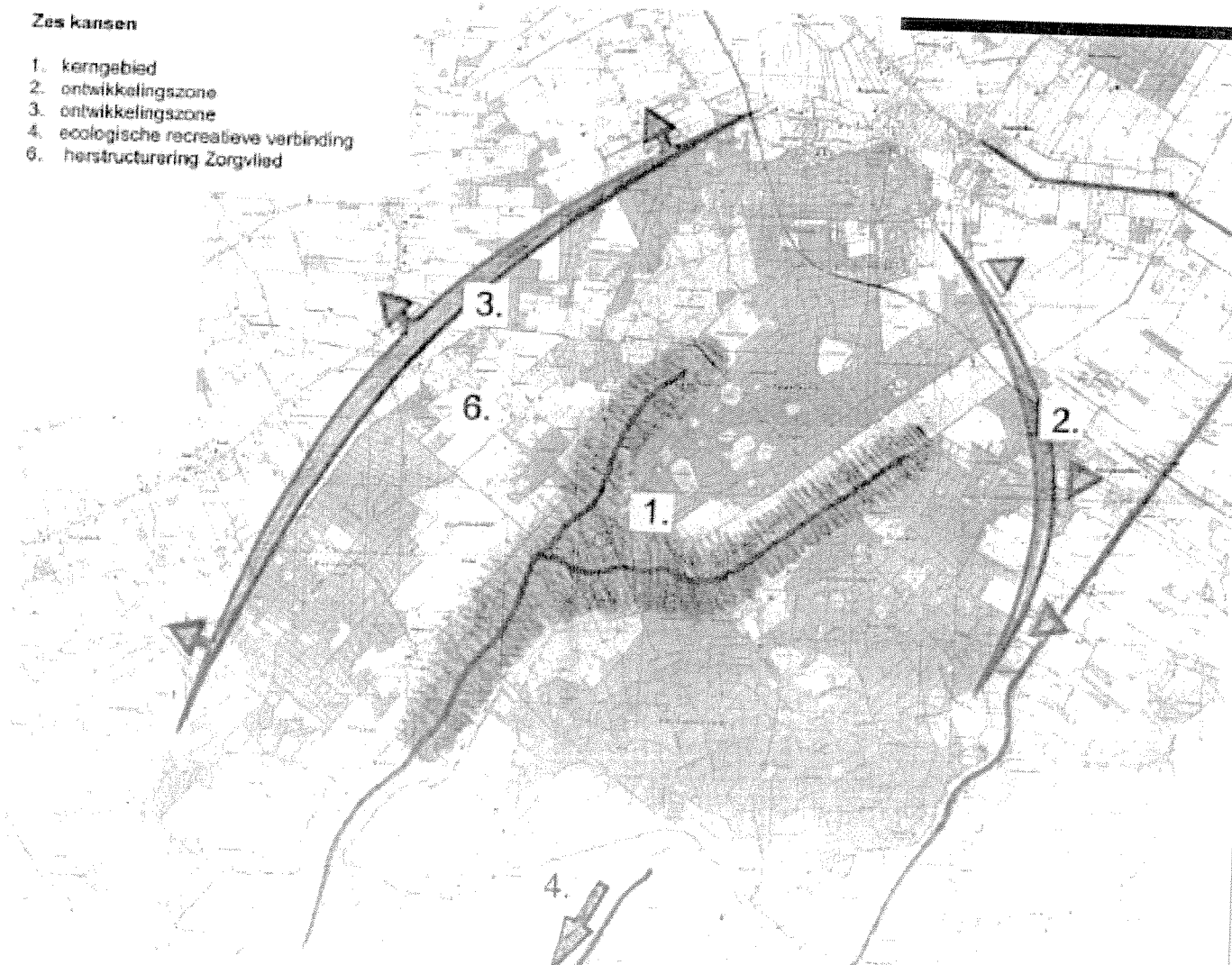
Doordat in het verleden discussies op bedrijfsniveau vastliepen is door de Milieufederatie in 2005 bewust gekozen voor het opstellen van een ontwikkelingsperspectief op gebiedsniveau. In het Drents-Friese Wold bleek vervolgens verrassend veel overeenstemming te zijn tussen het natuur- en het recreatiestreefbeeld op gebiedsniveau. Het is de verwachting dat dit ook in veel andere gebieden in Drenthe het geval zal zijn.

Het integrale streefbeeld is vervolgens richtinggevend bij de verdere ontwikkeling van zowel natuur als individuele recreatiebedrijven. Uit de ervaringen in het Drents-Friese Wold blijkt dat het type landschap sterk bepalend is voor zowel het natuur- als recreatiestreefbeeld (lagenbenadering Nota Ruimte). Een landschapsanalyse vormt dan ook de basis voor het ontwikkelingsperspectief.

Een ontwikkelingsperspectief natuurlijke recreatie geeft per samenhangend natuur- en recreatiegebied kansen en ontwikkelingsmogelijkheden aan. Voor de uitvoering hiervan is instrumentarium nodig zoals dat wordt beschreven in de volgende hoofdstukken.

Zes kansen

1. kerngebied
2. ontwikkelingszone
3. ontwikkelingszone
4. ecologische recreatieve verbinding
6. herstructurering Zorgvlied

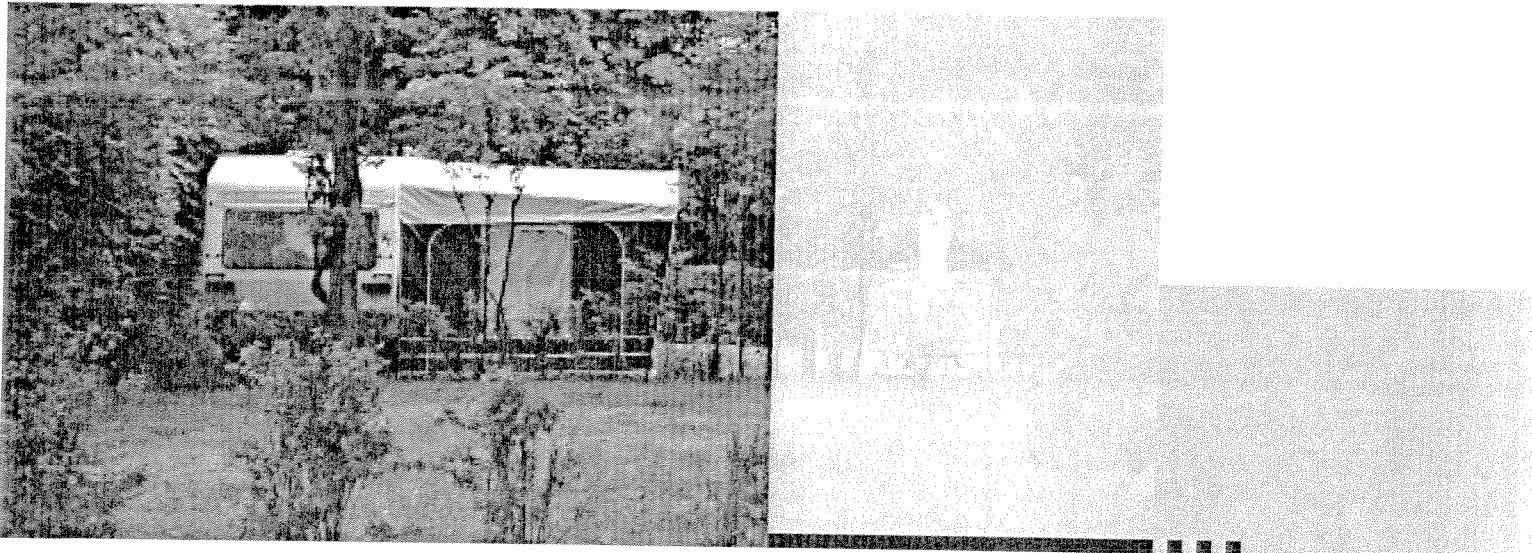
3 UITKOMSTEN PRAKTIJKCASES

Er is voor een drietal praktijkcases uitvoeringsplannen opgesteld, met winst voor natuur, landschap en recreatie. Het overleg met belanghebbenden en overheden over deze uitvoeringsplannen heeft zeer bruikbare praktische informatie opgeleverd. De informatie is vervolgens gebruikt om het advies met betrekking tot het gewenste instrumentarium op de praktijk te baseren (zie hoofdstuk 4). Dit komt de uiteindelijke toepasbaarheid ten goede.

3.1 Praktijkcase middelgrote camping

In dit praktijkvoorbeeld is de ontwikkeling van recreatiebedrijf in een ontwikkelingszone onderzocht. Deze ontwikkelingszone is aangegeven in het in 2005 opgestelde ontwikkelingsperspectief voor het Drents-Friese Wold. In overleg met de recreatieondernemer, met Staatsbosbeheer en met de gemeente is een uitvoeringsplan opgesteld (apart werkdocument).

Het recreatiebedrijf heeft 300 staanplaatsen, waarvan 50% wordt ingenomen door stacaravans en 50% door toeristische plaatsen. De huidige oppervlakte van het bedrijf is 12 hectare. Er is behoefte aan een uitbreidingsruimte van circa 10 hectare binnen nu en de komende vijf jaar. Al tijdens de eerste verkennende gesprekken werd duidelijk dat het verwerven van een grondpositie direct aangrenzend aan het huidige bedrijf een prijsopdrijvend effect heeft. Voor de meeste recreatieondernemers is grondverwerving een onbekend en ondoorzichtige bezigheid. Op advies van de begeleidingsgroep heeft de ondernemer een agrarisch makelaar in de hand genomen.

Tegelijkertijd is op advies van de begeleidingsgroep het zoekgebied vergroot (nog steeds binnen eerder aangegeven ontwikkelingszone).

Inmiddels heeft de recreatieondernemer een grondpositie van 12 hectare verworven op enige afstand van de huidige locatie. Dit is in de ontwikkelingszone die in het ontwikkelingsperspectief is aangegeven en waar, in combinatie met ontwikkeling van natuur, een landingszone kan worden gerealiseerd voor bedrijven die in het Drents-Friese Wold geen verdere ontwikkelingsmogelijkheden hebben. De ontwikkelingszone is illustratief voor gebieden waar nog een kwaliteitsslag gemaakt moet worden door investeringen in de kwaliteit van natuur, landschap en dagrecreatieve mogelijkheden. In het betreffende gebied is momenteel sprake van versnipperde veldkavels voor agrariërs, met gebruik voor hobbydieren, boomteelt (sparren) en bouwland. Daartussenin liggen verspreid liggende natuur- en bosterreintjes die deels in beheer zijn bij Staatsbosbeheer. Er zal een gebiedsgerichte aanpak moeten komen, waarbij ook voor de agrariërs in het gebied winst valt te behalen. Er zal met andere woorden vanaf het begin van de planvorming een sterke afstemming en relatie moeten zijn met de omge-

ving. Er kan in samenwerking tussen Staatsbosbeheer, het recreatiebedrijf en "uitplaatsters" nieuwe verblijfsrecreatie worden ontwikkeld in combinatie met nieuwe natuur- en landschapselementen.

Voor een dergelijke gebiedsgerichte aanpak is instrumentarium nodig, waarbij enerzijds een integrale visie op het gebied wordt ontwikkeld en anderzijds via kavelruil de structuur kan worden verbeterd voor zowel landbouw, recreatie als natuur. Gezien het feit dat de recreatieondernemer met de grondaankoop de nek heeft uitgestoken, zal er binnen afzienbare termijn een perspectief moeten zijn voor de exploitatie op een nieuwe locatie. Gedacht wordt aan een kavelruil met een looptijd van vijf jaar, waarbij uiterlijk in 2010 een bedrijfsmatige exploitatie van het recreatiebedrijf op de nieuwe locatie kan worden opgestart. Dit betekent dat in het najaar van 2007 een integrale visie zal moeten worden gemaakt onder leiding van een kavelruilcoördinator. Uiterlijk eind 2008 zal gestart moeten worden met een planologische procedure voor de nieuwe uitbreiding van de verblijfsrecreatie.

3.2 Praktijkcase recreatiebedrijf met paarden

In dit praktijkvoorbeeld is de verdere ontwikkeling van een recreatiebedrijf in een herstructureringszone onderzocht. Deze herstructureringszone is in het ontwikkelingsperspectief Drents-Friese Wold benoemd als kans. De herstructurering is vooral gericht op herstel van de landschappelijke kwaliteit door middel van een betere inpassing van recreatieterrainen.

Het betreffende recreatiebedrijf is illustratief voor veel voormalige agrarische bedrijven die overstappen op toeristisch ondernemen. Veelal richt men zich na een eerste start met kleinschalig kamperen of een groepsverblijf als neventak, volledig op de toeristische sector.

Het recreatiebedrijf beschikt over een manege met binnen- en buitenbak, twee groepsaccommodaties en een terrein voor kleinschalig kamperen. De ondernemer wil zich in de toekomst volledig toelagen op paardentoeerisme en wil de camping uitbreiden. In eerste instantie wordt hierbij gedacht aan in totaal 80 staanplaatsen, waarvan 20 voor stacaravans of chalets en 60 voor toeristisch kamperen.

Het recreatiebedrijf ligt vrij strategisch op een zichtlocatie tegen het Nationaal Park aan. Hoewel hier niet zo zeer natuurwinst is te boeken, liggen er wel belangen waar het gaat om landschappelijke inpassing en ontwikkeling. Uit verschillende overleggen met het betreffende ondernemersechtpaar blijkt dat er sprake is van goede wil, maar het ontbreekt aan kennis op het gebied van landschappelijke inpassing. Dankzij inbreng van deze kennis door een architect en landschapsarchitect is met betrekkelijk weinig middelen een uitvoeringsplan opgesteld wat tegemoet komt aan zowel de wensen van de ondernemer als aan het gewenste landschapsbeeld.

In deze praktijkcase is gebleken dat een goede integrale landschapsanalyse voorafgaand aan een inrichtingsplan van groot belang is. In het inrichtingsplan is niet geprobeerd het bedrijf "weg te stoppen", maar het juist integraal onderdeel te laten uitmaken van de aanwezige landgoederenstructuur. De bedrijfsvoering met paarden leent zich daarvoor uitermate goed.

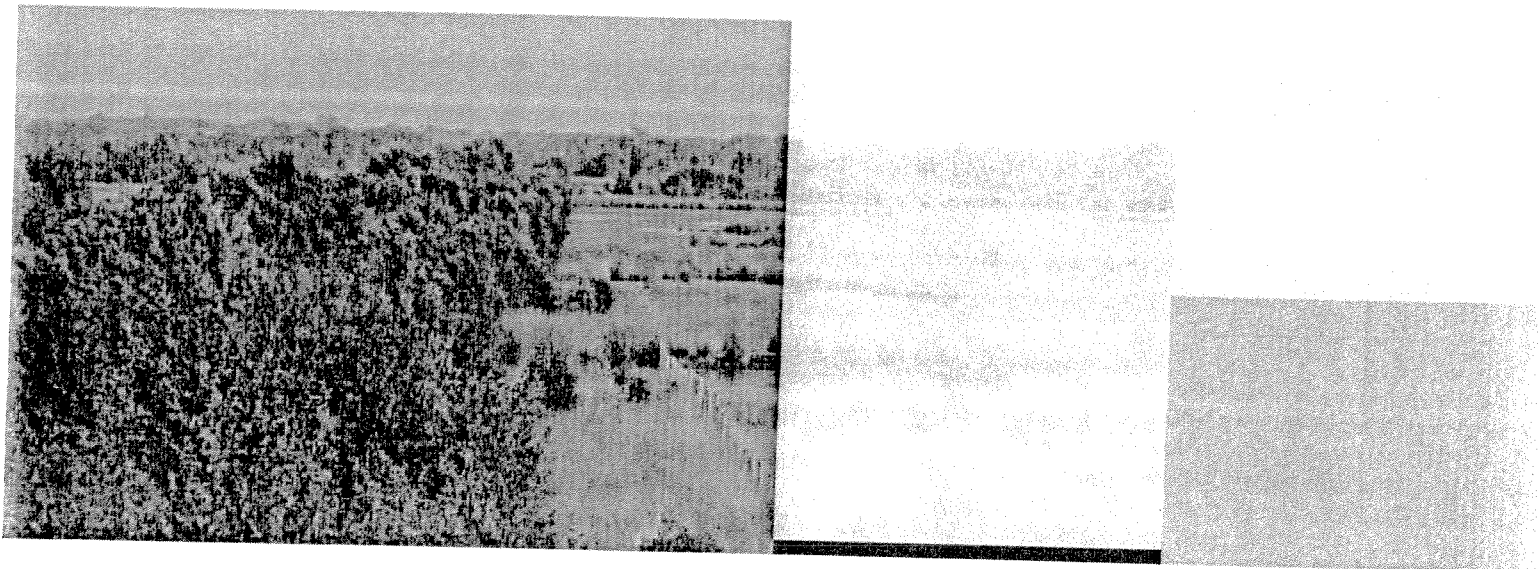

Het instrumentarium wat in dit soort situaties momenteel nog ontbreekt, heeft vooral betrekking op ondersteuning in de planvorming door deskundigen. Een ander opvallend gegeven is verder dat het recreatiebedrijf maar liefst drie terreinbeherende natuurorganisaties als buur heeft. Intensivering van de contacten met de terreinbeheerders is voor de verdere integrale gebiedsontwikkeling wenselijk.

Op basis van het uitvoeringsplan kan in 2007 een aanvraag worden ingediend voor de planologische procedure. Een specifiek aandachtspunt hierbij is het maken van afspraken over de uitvoering van een beplantingsplan. Het is van belang dat voor de gehele herstructureringszone aandacht wordt besteed aan ontwikkeling van recreatiebedrijven in combinatie met landschapsherstel en -versterking.

3.3 Praktijkcase groepsverblijf

In deze praktijkcase gaat het om een groepsverblijf aan de rand van het Natura 2000-gebied Havelte Oost. De case is op advies van provincie en gemeente toegevoegd als praktijkcase binnen het project natuurlijke recreatie. Het plangebied ligt buiten het Drents-Friese Wold en is dan ook niet meegenomen in het ontwikkelingsperspectief Drents-Friese Wold uit 2005. Gedurende de verdere planvorming is direct duidelijk geworden dat het ontbreken van een ontwikkelingsperspectief een forse handicap is. Als er op gebiedsniveau nog geen overeenstemming is over ontwikkelingsmogelijkheden van zowel natuur als verblijfsrecreatie, is een discussie op individueel bedrijfsniveau buitengewoon lastig. Voor deze praktijkcase is als het ware een inhaalslag gemaakt gedurende het voorjaar van 2007 door diverse bijeenkomsten te beleggen met zowel de natuurorganisaties als de betreffende recreatieondernemer. Een leerpunt is dan ook dat het ontwikkelen van een ontwikkelingsperspectief voor een veel groter gebied als Havelte Oost cruciaal is, alvorens op individueel bedrijfsniveau de planvorming en samenwerking tussen recreatie en natuur aan te gaan.

De uitbreidingswens van het recreatiebedrijf is om op een volledig natuurlijke wijze een twintigtal recreatieonderkomens te realiseren. Men wil zich specifiek richten op de doelgroep van de natuurliefhebbers die op een kleinschalige wijze "middenin" de natuur willen verblijven. Om deze uitbreidingswens te realiseren kocht het ondernemersrechtspaar eerst 4 hectare landbouwgrond aan en vervolgens nog eens 1 hectare bosgrond direct grenzend aan het groepsverblijf. Hoewel de aangekochte percelen buiten het Natura 2000-gebied vallen, grenzen ze er wel direct aan.

Bij het verder uitwerken van de praktijkcase is duidelijk gebleken dat er een verschil van inzicht ontstond over de invulling van de achterzijde van het aangekochte perceel landbouwgrond. Deze achterzijde grenst namelijk direct aan het kwetsbare natuurgebied. De natuurorganisaties in Drenthe vinden de ontwikkeling van recreatieonderkomens op een dergelijke achterzijde niet wenselijk, omdat met deze ontwikkeling geen natuurwinst is te realiseren. Natuurwinst is in dit geval voor de natuurorganisaties een harde randvoorwaarde, omdat het recrea-

tiebedrijf direct aan kwetsbare natuur grenst. De ondernemer wil juist natuurlijke recreatieonderkomens "mid-denin" de natuur. In deze praktijkcase is dankzij intensief en constructief overleg van beide kanten een positieve uitkomst bereikt. De recreatieondernemer richt zich nu op de ontwikkeling van recreatieonderkomens gekoppeld aan de 1 hectare bosgrond (op enige afstand van de grens met het Natura 2000-gebied). Op de achterzijde van het perceel wordt door middel van begrazing natuur ontwikkeld (natuurdoel natte en vochtige heide). Het uitgangspunt hierbij is dat de natuur zich als het ware richting de recreatieonderkomens ontwikkelt in plaats van andersom. Het resultaat hiervan moet zijn een integratie van natuur- en verblijfsrecreatie op het perceel van de recreatieondernemer. De praktijkcase is een lastige, maar zinvolle exercitie geweest en vormt de aanleiding voor een vervolgoverleg tussen de natuur- en recreatieorganisaties in Drenthe, met als doel vertrouwen op te bouwen voor een gezamenlijke ontwikkeling van recreatie en natuur.

Ook in deze case is ondersteuning door zowel een landschapsarchitect als architect uiterst zinvol gebleken. Daarnaast is het nodig dat iemand de regie houdt op afstemming en overleg, vooral als er meningsverschillen dreigen. Deze ondersteuning is niet vanzelfsprekend aanwezig en zou vanuit een gebiedsgerichte aanpak moeten worden geboden vanuit provincie en gemeente.

De partijen binnen het project ondersteunen het plan voor de betreffende locatie. Er wordt nu een uitvoeringsplan opgesteld, wat als basis zal dienen voor de planologische procedure. Bij start van deze procedure in het najaar van 2007 kan in 2008 gefaseerd worden gestart met uitvoering.

3.4 Conclusies praktijkcases

Doel van de praktijkcases was om te bezien in hoeverre het mogelijk is om het integraal ontwikkelingsperspectief te vertalen naar concrete ontwikkelingsplannen voor recreatiebedrijven, waarbij tevens winst voor natuur en/of landschap wordt gerealiseerd. Uit de drie praktijkcases blijkt dat dit zeker mogelijk is. Een belangrijke succesfactor is hierbij de goede samenwerking tussen de recreatiesector en de natuur- en milieuorganisaties. Het opstellen van uitvoeringsplannen, waarin ontwikkeling van een recreatiebedrijf wordt gecombineerd met winst voor natuur en landschap is wel een intensief proces. In feite is dit echter inherent aan ontwikkelingsplanologie. En meer investeren in de voorkant van het planproces kan leiden tot een sneller verloop van de latere planontwikkeling, -toetsing en uitvoering.

In de drie praktijkcases is wel gebleken dat duidelijk ruimtelijk beleid voor dit soort situaties ontbreekt. Er is nog geen aansluiting met bestaand gemeentelijk en provinciaal ruimtelijk beleid. Om in Drenthe daadwerkelijk impulsen te bieden aan een gecombineerde ontwikkeling van recreatiebedrijven en natuur en landschap is daarom een vertaling in structuurvisies van gemeenten en provincie noodzakelijk. Hierbij zal een evenwicht gezocht moeten worden tussen enerzijds het bieden van integrale ontwikkelingsmogelijkheden en anderzijds ruimtelijke kaders.

4 INSTRUMENTARIUM

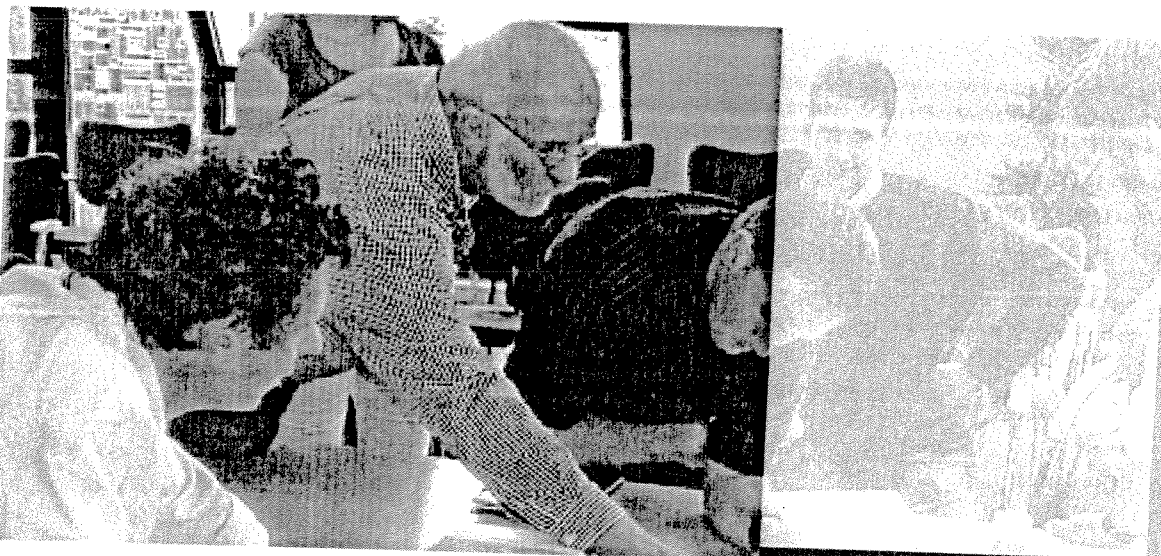
Gedurende het uitvoeren van de praktijkcases is met de projectgroep natuurlijke recreatie specifiek gezocht naar benodigd instrumentarium voor de uitvoering van projecten waarin winst voor landschap, natuur en recreatie is te behalen. Hiervoor is onder andere een werkexcursie georganiseerd met bijdragen vanuit de provincies Noord-Brabant, Utrecht en Gelderland. In dit hoofdstuk worden verschillende instrumenten beschreven met daarbij het advies vanuit de projectgroep ten aanzien van bruikbaarheid in Drenthe.

4.1 Afronding ontwikkelingsperspectieven natuurlijke recreatie

Een ontwikkelingsperspectief natuurlijke recreatie per deelgebied heeft zijn nut in de praktijk bewezen (zie hoofdstuk 2 en paragraaf 3.3). Inmiddels ondersteunt de provincie Drenthe het opstellen van een ontwikkelingsperspectief voor De Wolden. Voor de gemeente Aa en Hunze is het de bedoeling dit najaar een plantraject ten behoeve van een ontwikkelingsperspectief op te starten. Het Recreatieschap Drenthe zal hierin een deel van de financiering voor zijn rekening nemen.

Naar verwachting zijn er vervolgens binnen Drenthe nog andere gebieden waarvoor een ontwikkelingsperspectief kan worden opgesteld, bijvoorbeeld de volgende clusters verblijfsrecreatie en natuur:

- Noordwest-Drenthe;
- Hondsrug en Hunze (Borger-Odoorn);
- Havelte Oost (Westerveld)

De projectgroep natuurlijke recreatie stelt voor om voor andere Drentse gebieden eveneens een ontwikkelingsperspectief op te stellen op basis van de tot nu gevolgde methodiek. Vervolgens kunnen de ontwikkelingsperspectieven worden vertaald naar de provinciale en gemeentelijke structuurvisies. Hiermee kunnen de consolidatie- en ontwikkelingszones ook als zodanig in het ruimtelijk beleid worden opgenomen.

De projectgroep natuurlijke recreatie vraagt GS het opstellen van de voor Drenthe resterende ontwikkelingsperspectieven in 2007 en 2008 te ondersteunen.

De projectgroep natuurlijke recreatie vraagt de gemeenten en het Recreatieschap Drenthe het opstellen van andere ontwikkelingsperspectieven in 2007 en 2008 te ondersteunen en te begeleiden.

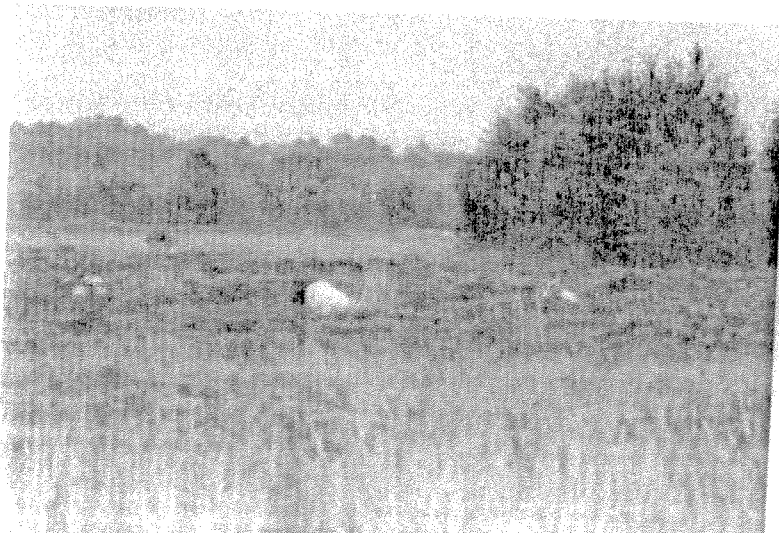
4.2 Kavelruil op Drentse Maat voor verblijfsrecreatie en natuur

Het instrument landinrichting en kavelruil op Drentse Maat is al jaren beschikbaar voor agrarische bedrijven in het buitengebied. Tot op heden is dit instrument nog niet toegepast voor recreatiebedrijven. In het zoeken naar ontwikkelingsruimte voor recreatiebedrijven is juist een gebiedsgerichte aanpak nodig. Een ondernemer die in een kwetsbaar natuurgebied beperkt wordt in zijn ontwikkelingsmogelijkheden, zal in eerste instantie zoeken naar ontwikkelingsmogelijkheden in de omgeving van het betreffende natuurgebied. In veel gevallen gaat het dan om gronden die in gebruik zijn bij agrariërs, hobbyboeren of particuliere grondbezitters. Dat dit niet ten koste hoeft te gaan van de agrarische belangen in deze grensgebieden moge blijken uit het verschil in oppervlakte tussen een groot recreatiebedrijf (10 hectare) en een groot landbouwbedrijf (100 hectare). Bovendien is recreatie al jaren een aantrekkelijke neventak voor agrariërs in de omgeving van natuurgebieden. Bij een integrale gebiedsaanpak en inzet van het instrument kavelruil kan de structuur voor zowel landbouw, recreatie als natuur worden verbeterd.

Met behulp van het instrument kavelruil op Drentse Maat kunnen in de omgeving van natuurgebieden gronden worden vrijgemaakt voor de vestiging van recreatiebedrijven die in het betreffende natuurgebied op slot zitten. Bovendien kunnen verschillende grondgebruikfuncties ten opzichte van elkaar op de goede plek worden neergelegd. Naast het instrument kavelruil zal er in die situatie een grondpot ingesteld moeten worden om een en ander te realiseren. De ervaringen die zijn opgedaan gedaan met Landinrichting op Drentse Maat en de Verplaatsingsregeling Agrarische bedrijven kunnen hierbij gebruikt worden. Wat dit laatste instrument betreft kan in de lijn met deze regeling ook aan de recreatiebedrijven die elders opnieuw willen beginnen een extra faciliteit worden aangeboden. Dit kan door de gronden uit de grondpot (verworven door de DLG/BBL en voorgefinancierd door de provincie) voor een periode van bijvoorbeeld 10 jaar in gebruik te geven aan het verblijfsrecreatiebedrijf dat in een kwetsbaar gebied een bedrijf wil afbouwen en op de betreffende plek een nieuw bedrijf wil stichten. Na 10 jaar kan het bedrijf de grond voor de historische kostprijs kopen. Het oude bedrijf kan in een periode van bijvoorbeeld 5 jaar worden afgebouwd en dan worden verkocht aan de meeste gereede partij, dan wel de oude locatie krijgt een nieuwe passende bestemming en wordt dan alsnog verkocht aan derden.

De projectgroep natuurlijke recreatie vraagt GS het voorstel voor wat betreft instrument kavelruil op Drentse Maat over te nemen in haar besluitvorming.

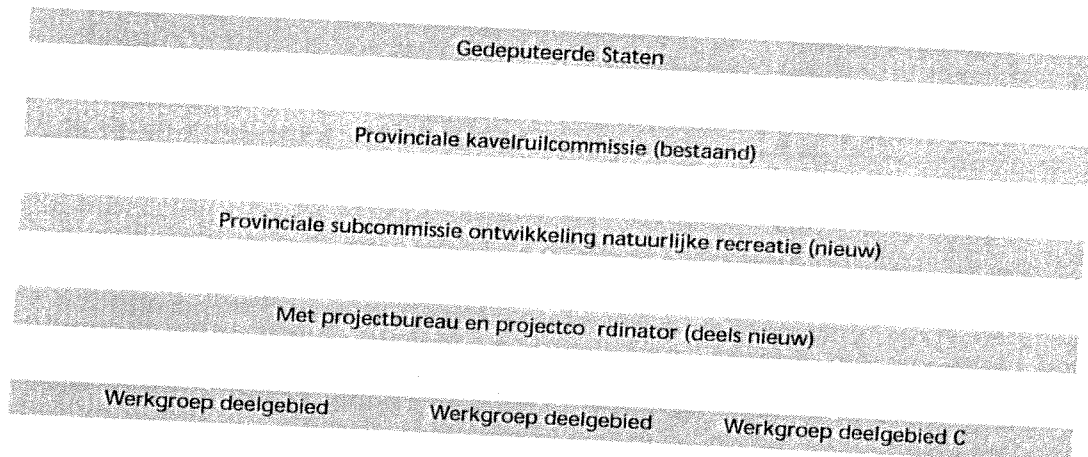
In het Provinciaal Meerjarenprogramma (pMJP) Drenthe is overigens onder het kopje "bedrijfsverplaatsingen" reeds een mogelijkheid opgenomen voor het verplaatsen van recreatiebedrijven ter verbetering van de ruimtelijke structuur, natuur, recreatie of landschap.

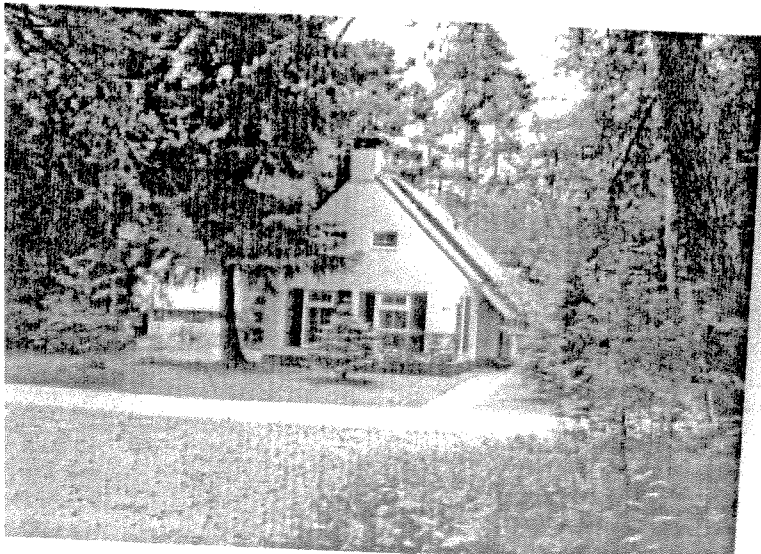
Schema 1: Voorstel mogelijke organisatiestructuur kavelruil

In het verlengde van de recente voorstellen van de organisatie van de kavelruilen in Drenthe kan de uitvoering van het vorenstaande model worden ondergebracht bij de (nieuwe) provinciale kavelruilcommissie en hiervoor onder deze commissie een specifieke subcommissie worden ingesteld. Het gaat hierbij dan om een door GS benoemde subcommissie die gehoord de Commissie Landelijk Gebied van GS een gerichte opdracht krijgt (zie het voorstel hiervoor). De samenstelling van de subcommissie moet worden afgestemd op de door GS te verlenen opdracht. Wat betreft de bevoegdheden van de subcommissie liggen die in het verlengde van de bevoegdheden van de provinciale kavelruilcommissie. Dit betreft een commissie ex artikel 81 van de Provinciewet (een zogenaamde bestuurscommissie) met de bevoegdheid om het wettelijke instrumentarium van de WILG in te zetten als dat wenselijk is. Daarnaast heeft deze commissie de zeggenschap over de inzet van de eerder aangehaalde (provinciale) grondpot.

De invulling in de verschillende deelgebieden kan gebeuren door ad hoc werkgroepen waarin mensen van de provincie, gemeenten, DLG en de betrokken sectoren zitting hebben. De samenstelling en taakverdeling kan per werkgroep verschillen en hangt bijvoorbeeld af van de opgaven in het betreffende deelgebied. Deze werkgroepen opereren onder verantwoordelijkheid van de provinciale subcommissie.

Het in het schema aangegeven projectbureau zou tevens een functie kunnen vervullen ter coördinatie van het samenspel aan instrumentarium zoals is voorgesteld. Bij de werkgroepen kan zoveel mogelijk worden aangesloten bij bestaande overlegvormen.

4.3 Onafhankelijk kwaliteitsteam natuurlijke recreatie Drenthe

Het gezamenlijk ontwikkelen van verblijfsrecreatie, natuur en landschap is een nieuw fenomeen in Drenthe, waarmee elders al wel positieve ervaringen zijn opgedaan. In de praktijkcases is inmiddels de nodige kennis en ervaring opgedaan die ook voor andere locaties toepasbaar is. Een onafhankelijk kwaliteitsteam natuurlijke recreatie kan waarborgen dat deze kennis en ervaringen ook bij toekomstige ontwikkelingen van recreatiebedrijven wordt ingebracht. Het kwaliteitsteam natuurlijke recreatie Drenthe kan worden ingesteld door de provincie Drenthe. Het kwaliteitsteam zou secretariael kunnen worden ondersteund door het Recreatieschap Drenthe.

Het kwaliteitsteam heeft een adviserende functie in het voorstadium van de planvorming. De belangrijkste taak van het kwaliteitsteam is om recreatieondernemers vroegtijdig te begeleiden bij de ontwikkeling van plannen¹. Het kwaliteitsteam kan aanbevelingen doen waardoor in de verdere planvorm integraal de belangen van natuur en landschap worden meegenomen. Bovendien kunnen ondernemers (en gemeenten) op het goede spoor worden gezet ten aanzien van soortgelijke praktijksituaties, benodigde kennis of stimuleringsregelingen. Hiermee wordt voorkomen dat elke keer het wiel opnieuw wordt uitgevonden. Gemeenten kunnen recreatiebedrijven in een vroegtijdig stadium ook doorverwijzen naar het kwaliteitsteam. In een voorkomend geval kan een gemeente ook om advies vragen bij het kwaliteitsteam met betrekking tot een ondernemingsplan. Bovendien kan het kwaliteitsteam, gevraagd dan wel ongevraagd, beleidsadviezen geven.

De projectgroep natuurlijke recreatie vraagt GS het voorstel voor wat betreft instrument kwaliteitsteam natuurlijke recreatie over te nemen in haar besluitvorming. Een vertegenwoordiger van zowel de groene organisaties als van de recreatieondernemers nemen samen deel in dit kwaliteitsteam.

De projectgroep natuurlijke recreatie vraagt aan de gemeenten om gebruik te maken van de ondersteuningsmogelijkheden van het kwaliteitsteam natuurlijke recreatie.

4.4 Stimulering expertise natuur, landschap, beeldkwaliteit en duurzaamheid verblijfsrecreatie

Uit alle praktijkcases is naar voren gekomen dat het inbrengen van expertise op het gebied van natuur, landschap en architectuur de kwaliteit van de plannen aanzienlijk kan verbeteren. Tegelijk wordt ook duidelijk dat recreatieondernemers deze expertise vaak niet toepassen bij hun uitbreidingsplannen, met als gevolg een standaardaanpak waarin recreatieterreinen worden "ingepakt" en los staan van hun omgeving (fremdk rpers). Recreatieondernemers huren niet gemakkelijk experts in op het gebied van natuur, landschap en beeldkwaliteit. De natuurkennis is ook bij veel terreinbeheerders beschikbaar. Uit de praktijkcases is duidelijk geworden dat intensivering van de contacten tussen recreatieondernemers en naburige terreinbeheerders een meerwaarde heeft.

Binnen de sector van recreatiebedrijven ontstaat langzamerhand wel een omslagpunt in denken. De meeste ondernemers beschouwen zich nog uitsluitend als consument van een aantrekkelijk landschap, terwijl sommigen zich gaan realiseren dat ze ook een producent van een aantrekkelijk landschap kunnen zijn. Het besef moet nog sterker doordringen dat een recreatiebedrijf onderdeel uitmaakt van het recreatielandschap en vice-versa. Een dergelijke ambitie kan worden gekoppeld aan duurzaamheidsambities van de betreffende bedrijven (bijvoorbeeld een CO₂-neutrale camping).

¹ De functie van het kwaliteitsteam is vergelijkbaar met die van het boerderijenspreekuur Drenthe die adviezen geeft met betrekking tot verbouw van boerderijen en aanpassing van erven.

Naast de kennisbevordering bij de ondernemers, is het ook van belang dat overheden en natuurorganisaties recreatiebedrijven als potentiële dragers van het landschap, platteland en milieu gaan zien. Kennisuitwisseling en naoberschap tussen de terreinbeheerders en recreatiebedrijven stimuleert de gewenste omslag in denken.

Een stimuleringsregeling voor ondernemers om expertise op het gebied van natuur en landschap, beeldkwaliteit en duurzaamheid in te huren bevordert de noodzakelijke omslag in denken. Het idee is dat de ondernemer een aanvraag moet kunnen indienen voor een financiële bijdrage voor een totaaladvies. Daarbij gaat het wel om een selectieve regeling. Alleen recreatiebedrijven, die economisch perspectief hebben en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit willen combineren met een algemene kwaliteitsverbetering, komen in aanmerking voor een bijdrage uit de stimuleringsregeling.

Het initiatief voor een ontwikkelingsplan ligt uiteraard bij de recreatieondernemer. Het is ook aan de ondernemer om een keus te maken in expertise die hij inhuurt. Wel kan het eerder genoemde kwaliteitsteam natuurlijk recreatie advies geven ten aanzien van in te huren (landschaps)architecten en dergelijke.

De doelstelling zou moeten zijn dat bij uitbreiding van recreatiebedrijven in Drenthe niet alleen voor de uitbreiding maar voor het hele bedrijf een verbeteringsplan wordt gemaakt ten aanzien van natuur, landschap, beeldkwaliteit en duurzaamheid. Afstemming met de naast of om het bedrijf opererende terreinbeheerders is hierbij wezenlijk.

De projectgroep natuurlijke recreatie vraagt GS het voorstel voor wat betreft een stimuleringsregeling voor gebruik van expertise op het gebied van natuur en landschap, beeldkwaliteit en duurzaamheid door recreatiebedrijven over te nemen in haar besluitvorming.

4.5 Programmacoördinatie Natuurlijke Recreatie

De hiervoor genoemde instrumenten werken slechts optimaal als er sprake is van afstemming en regie op de verschillende acties in de verschillende deelgebieden binnen Drenthe. Er moet een duidelijke probleemeigenaar worden benoemd op provinciaal niveau die werkt met een aan tijd gebonden programma met doelen en financiën. Tot op heden heeft de Milieufederatie Drenthe deze rol op zich genomen, maar voor een goede overname in regulier bestuur en beleid is het aan te bevelen dit programmamanagement onder te brengen bij de provincie. Gedacht wordt aan een provinciale programmacoördinator Natuurlijke Recreatie. Deze dient zorg te dragen voor betrokkenheid van verschillende provinciale productgroepen en de andere betrokken partijen. In de huidige projectgroep Natuurlijke Recreatie is de inbreng vanuit verschillende provinciale afdelingen zeer waardevol gebleken.

Daarnaast zou er ook per gemeente een aanspreekpunt moeten zijn. Uiteraard blijft ook de goede samenwerking tussen de recreatiesector en de natuur- en milieuorganisaties van belang. De RECRON en de Milieufederatie Drenthe hebben de ambitie ook in het vervolg gezamenlijk aanspreekbaar te blijven binnen het programma Natuurlijke Recreatie.

Het programma moet nog worden uitgewerkt in tijd en geld. De projectgroep Natuurlijke Recreatie doet hiervoor wel enkele concrete voorstellen in de hieronder aangegeven tabel. De projectgroep is van mening dat de provincie en de gemeenten samen voor de benodigde financiering zouden moeten zorgen dan wel gezamenlijk inspanningen zouden moeten plegen om hiervoor bijvoorbeeld (extra) Rijks- en Europese middelen beschikbaar te krijgen.

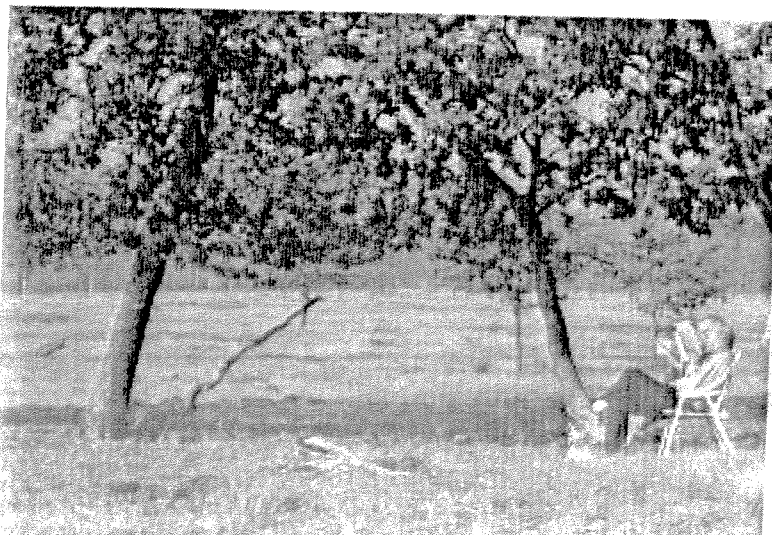
Voor de feitelijke uitvoering van de eventuele verplaatsingen van recreatiebedrijven wordt voorgesteld een koppeling te leggen met de werkzaamheden van de Provinciale Kavelruilcommissie en hiervoor uren te reserveren in de jaarlijkse prestatieafspraken met DLG.

Programma onderdeel	Tijd/budget	Planning
Programmacoördinatie	0,2 fte bij provincie	Periode 2007 - 2013 ²
Ontwikkelingsperspectieven (3 - 4)	□ 25.000 per perspectief ³	2007 en 2008
Kavelruil op Drentse Maat	□ 250.000 per jaar ⁴	2008 - 2013
Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie	□ 200.000 per jaar ⁵	2007 - 2013
Stimuleringsregeling	□ 500.000 per jaar ⁶	2007 - 2013

De projectgroep Natuurlijke Recreatie vraagt GS een programmacoördinator Natuurlijke Recreatie in te stellen die binnen het programma Natuurlijke Recreatie de komende jaren de afzonderlijke activiteiten op elkaar afstemt.

De programmacoördinator krijgt als eerste taak om doelen, budget en tijd op elkaar af te stemmen, waarbij de hiervoor aangegeven overzichtstabel het vertrekpunt is.

- ² Deze periode sluit aan op de periode van de Investeringsregeling Landelijk Gebied (ILG).
- ³ Kosten moeten mede worden gedragen door gemeenten.
- ⁴ Maakt in feite een onderdeel van het huidige instrumentarium Kavelruil op Drentse Maat operationeel waarvoor in het verleden ook al middelen zijn ingebracht (als onderdeel van een storting van 1 miljoen aan middelen voor het verplaatsen van bedrijven).
- ⁵ Kosten moeten mede worden gedragen door gemeenten.
- ⁶ Kan onderdeel uitmaken van de mogelijk nieuwe integrale stimuleringsregeling voor recreatiebedrijven (ter vervanging van de KITS-regeling) waarin naast het versterken van economische ontwikkelingen door innovatie ook gedacht kan worden aan het stimuleren van milieumaatregelen/energiemaatregelen en dus ook landschap.

Deze uitgave is te verkrijgen bij de
Milieufederatie Drenthe
Hertenkamp 6
9401 HL Assen
Telefoon (0592) 311150
Fax 0592-330201
info@mfdrenthe.nl